

Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartement

Gullhaug Torg 4 A

0484 OSLO

(sendes kun per e-post)

postmottak@jd.dep.no

nina.nordby@jd.dep.no

kurt-arne.sandvik@sd.dep.no

Deres referanse: 14/7082

Vår referanse: SB 1/2015

Dato: 23. januar 2015

Høringsuttalelse – Endring i politiloven og ekomloven

Vi viser til Justisdepartementets høringsbrev av 4. desember 2014.

Generelt

At politiet og påtalemyndigheten har behov for å få tilgang til nye metoder, er naturlig, gitt både den generelle samfunnsutvikling og utviklingen av kriminaliteten og et endret trusselbilde. Det er fornuftig og riktig å søke å lovregulere en situasjon som man potensielt ser vil komme, heller enn å la nødrettsbetraktninger ligge til grunn. Nødrettsbetraktninger bør primært nyttes ved forhold som det ikke er mulig eller grunnlag for å lovregulere.

Men dersom politiet skal få tilgang til nye metoder, er det to grunnleggende spørsmål som må stilles: 1) skal/bør den (den potensielle) maktutøvelsen vurderes rettslig (juridisk (da typisk påtalemyndighet eller domstol)) og 2) skal/bør bruken vurderes av et kontrollorgan (enten påtalemyndighet eller domstol, eller av politiske kontrollorganer). Det er to spørsmål som glir over i hverandre, men som må stilles hver for seg.

Det er vanskelig å se for seg at ikke svaret på begge disse spørsmål må være åpenbart ja for disse metodene som her omtales. Inngrep av denne karakter er så omfattende karakter både med tanke på den personlige sfære og samfunnets orden og funksjonalitet. Vi nærmer oss faretruende en grense om politiet selv skal få beslutte bruken av disse metodene, og om det ikke legges en juridisk/rettslig vurdering til grunn.

Det mest naturlige er å peke på domstolen for den uavhengige kontrollen for bruk av disse metodene. Samtidig er det nok en korrekt vurdering av departementet at en domstolsvurdering vil det ofte ikke være tid til. Og da vil den naturlige myndighet for å beslutte dette være påtalemyndigheten, som skal være «domstolens forlengede arm» for kontroll av politiet. Vi er inneforstått med at dette er tenkt å være et politioperativt tiltak, men det bør ikke utelukke at påtalemyndigheten kan benyttes som kontrollorgan. Det er ikke en heldig lovkonstruksjon om unntaksregelen i realiteten blir hovedregelen, slik det langt på vei har blitt for straffeprosessloven § 216 a, hvor primærkompetansen i utgangspunktet ligger til domstolen, men hvor en omfattende del av tvangsmiddelbruken besluttes av den som er tiltenkt en sekundærkompetanse, fordi de fleste beslutninger må tas som hastebeslutninger.

Dette betyr ikke at vi er i mot å gi politiet adgangen til disse metodene, men beslutningskompetansen og vurderingsgrunnlaget må være et annet enn det høringsnotatet gir uttrykk for når det gjelder en så vidt inngripende metode som dette.

Særskilt om de enkelte forslagene til lovbestemmelser

Politoloven § 7 b

Dette er den bestemmelsen som nødvendiggjør den grundigste vurderingen. Det er utfordrende å tillate metoden, samtidig som det kan være nødvendig at myndighetene har adgang til å gjøre det.

Det kan være at beslutningskompetansen bør ligge hos øverste leder av lokal påtalemyndighet, altså politimester. Alternativt at primærkompetansen ligger hos domstolen, men at hastebeslutninger kan treffes av politimester, tilsvarende straffeprosessloven § 216 a. Det er formentlig verken den beste eller den mest hensiktsmessige løsningen, se hva som er skrevet over om bruken av straffeprosessloven § 216 a, hvor beslutningskompetansen etter § 216 d langt på vei har blitt hovedregelen for å benytte tvangsmiddelet. Samtidig synliggjør en slik utforming – at domstolen har primærkompetansen – av loven viktigheten av kontroll med en så inngripende metode. Det kan trekkes en parallell til straffeprosessloven § 226, første ledd bokstav c hvor det å avverge eller stanse straffbare handlinger faller inn under definisjonen av etterforskning. Politijuristene ser at det kan være behov for å delegerer beslutningskompetansen, men dersom den skal delegeres, må det i så tilfelle være til jourhavende (vakthavende) påtalejurist, se betraktningene over. Det er mange svært dyktige operasjonsledere, men gitt betraktningene over, advarer vi sterkt mot at en operasjonsleder gis beslutningskompetansen for slike metoder.

Nødvendighetskriteriet. Begge de alternative bestemmelsene sier at metoden kan benyttes når det er nødvendig. Et så omfattende og inngripende tiltak som det her foreslås å gis adgang til, bør kun benyttes når det er strengt nødvendig. Dette bør legges til grunn for en betydelig innskjerping av

benyttelsen av metoden, enn dersom det skulle være tilstrekkelig å vurdere det som «nødvendig». Vurderingsgrunnlaget «strengt nødvendig» bør også knyttes opp til «tungtveiende samfunnsmessige hensyn», slik at ordlyden blir «strengt nødvendig og tungtveiende samfunnsmessige interesser». «Strengt nødvendig»-vurderingen står på egne ben når det gjelder liv og helse.

Dersom de overnevnte hensyn ivaretas, mener vi, under tvil, at departementet kan velge alternativ a – altså en videre adgang til å benytte metoden. Tvilen er begrunnet i at en så vidt inngripende metode må gis et begrenset virkeområde. Men det viktigste vil likevel være at metodebruken er underlagt streng kontroll, og ikke er en metode politiet selv skal gis adgang til å beslutte bruken av.

Ekomloven § 6-2 a

Nødvendighetskriteriet. Det samme gjelder her som overfor under politiloven § 7 b. Strengt nødvendig bør være gjennomgående vurderingstema. Det er etter vår oppfatning ikke tilstrekkelig med at det skal være nødvendig. Det samme som er sagt over om «tungtveiende samfunnsmessige hensyn» gjelder også her – at det må være både «strengt nødvendig» og at «tungtveiende samfunnsmessige hensyn» tilsier det.

Dersom man skal tillate å utsette varsling bør perioden dette tillates tidfestes, og gis svært kort varighet. Det er vanskeligere å se for seg at politiet skal ha behov for å benytte seg av metoden over en lengre periode uten at det underrettes om dette. Skulle det være behov for en lengre varighet bør det være så spesielle tilfelle at man da får vurdere det etter en nødrettsbetraktning. Det bør også fremkomme at metoden i utgangspunktet kun kan tas i bruk for et meget begrenset geografisk område.

Moss, 23. januar 2015

Sverre Bromander
Leder
Politijuristene

Kopi:

Norges Juristforbund
Riksadvokaten
Politidirektoratet